

KIRJASTO

**OMA KIELI
SAA KUULUA
KIRJASTOSSA**

- 4 PÄÄKIRJOITUS** | VILLE VAARNE
JOS LÄHDET, SULJE OVI HILJAA
- 6 KIRJASTOARKEA** | HUHTIKUU
PORISSA KISATAAN TETRIKSESSÄ
- 7 AJANKOHTAISTA** | KIELET
SAAMELAINEN ERIKOISKIRJASTO
- 8—11 ILMIÖ** | SOME
MONI POHTII LÄHTÖÄ
- 12—15 HENKILÖ** | SATU IHANAMÄKI
KIRJASTOILLE SELKEÄMMÄT TAVOITTEET
- 16—19 KANSI** | ARAM JALAL
KOTOUTUMISTA MINNA CANTHIN KANSSA
- 20—21 ESSEE** | LOTTA MUURINEN
SUUNNITELMIA VUOSIEN PÄÄHÄN
- 22—23 TAPAHTUMAT** | FILOSOFIA
KESKUSTELUJA MORAALISTA JA YKSINÄISYYDESTÄ
- 24—25 RAKENNUKSET** | VARASTOKIRJASTO
KAUKOLAINAUS PALAA SYKSYLLÄ
- 26 KIRJASTOKAISTA** | LAURA MALMIVAARA
KUVAAN JA KIRJOITAN KIRJASTOSSA
- 27 KOLUMNI** | JUSSI JALONEN
SUOMESSA KYTEE SIVISTYSKRIISI
- 28 KOLUMNI** | KATARIINA KNUUTINEN
TATUOINNI INNOSTIVAT
- 29 KOLUMNI** | MIKA KÄHKÖNEN
KAIKKI PAITSI HYLLYTTÄMINEN ON TURHAA
- 30 TIETO** | PEKKA WAHLSTEDT
SUOSIKKI-LEHDEN TARINA
- 31 KAUNO** | MARIKA HELOVUO
LISÄÄ LUETTAVAA SENIOREILLE
- KANNEN KUVA** | LINDA LEHTOVIRTA

JOS LÄHDET, SULJE OVI HILJAA

PÄÄKIRJOITUS

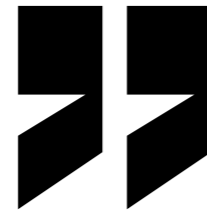
Kirjastot ovat sosiaalisessa mediassa edelläkävijöitä. Ne omaksuvat uusia kanavia innostuneesti ja opettelevat tekemään kanavien hengen mukaista sisältöä, mikä usein tarkoittaa rentoa, kevyttä ja parhaimmillaan hauskaa tyyliä. Kirjastot näyttävät esimerkkiä siitä, millaista some voi parhaimmillaan olla: yhteisöllistä, kivaa ja myös hyödyllistä. Somen avulla saadaan uutta yleisöä kiinnostumaan lukemisesta ja kirjaston palveluista.

Ongelmana on se, että viimeistään nyt somen nurja puoli on tullut esiin. Yhä useampi kirjaston työntekijä ei enää halua olla henkilökohtaisella profiilillaan somessa, sillä isoimmat kanavat eivät enää vastaa omia arvoja. Tämän lehden jutusta (s. 8) voit lukea tarkemmin, millaisia kipukohtia kirjastojen sometyössä on noussut esiin.

Jos työntekijät eivät enää halua olla somessa, kirjaston on syytä pyhäytyä miettimään tilannetta. Ei ole kohtuullista vaatia kirjaston työntekijöitä tekemään sisältöä alustoille, joiden toimintaperiaatteita he eivät voi hyväksyä.

ON KUITENKIN helppo löytää perusteluita sille, miksi kirjaston kannattaa pysyä tietyissä somekanavissa. Niissä tavoitetaan sellaisia ihmisiä, jotka muuten jäisivät kirjastopalvelujen ulkopuolelle. Tämä koskee erityisesti tietyn ikäryhmän nuoria. Jos kirjasto voi olla heidän elämässään edes jollain tavalla, sillä on merkitystä.

Jos hyötyä ei somekanavassa olemisessa kuitenkaan näy, sieltä kannattaa poistua. Se kannattaa tehdä hallitusti. Kirjaston sometiliä ei kannata poistaa, sillä se jättää oven auki väärinkäytöksille. Trollit voivat vallata tyhjäksi jääneen tilan ja esiintyä kirjaston nimellä.

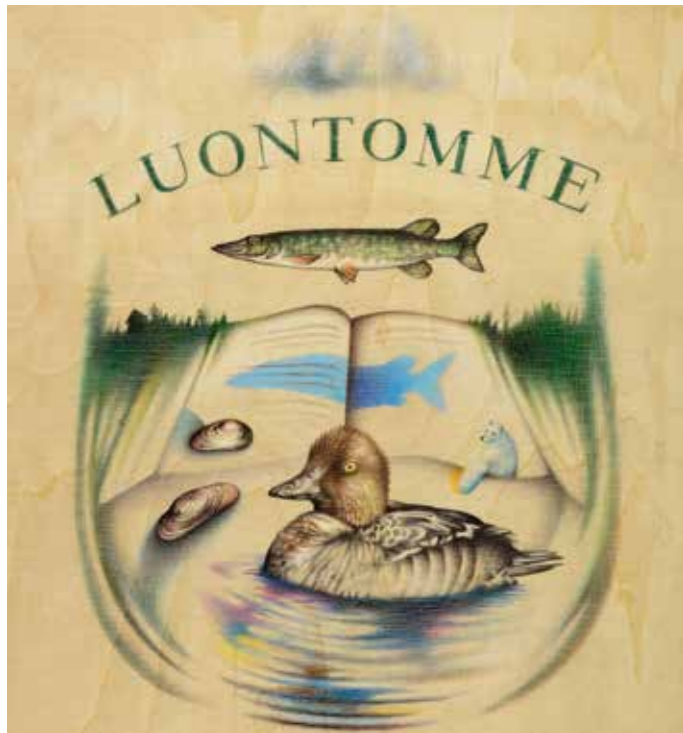
Viimeistään nyt somen nurja puoli on tullut esiin.

EI MYÖSKÄÄN kannata jättää dramaattisia jäähyväisiä. Some ei katso hyvällä, jos sieltä lähtee ovet paukkuen. Hiljainen sometili ei häiritse ketään, ja se voi jäädä odotamaan parempia aikoja. Ehkä tulevaisuudessa algoritmit osaavat hillitä vihapuhetta. Ehkä somealustat saavat uudet omistajat, jotka eivät ole menettäneet järkeään.

Vaikka tämä voi nyt tuntua mahdottomalta, toivoo ei kannata menettää. Some on kuin ihmiskunnan kollektiivinen tietoisuus, joka on vasta räksyttävässä teini-iässä. Se tarvitsee kasvattajansa. Ehkä kirjastolla on tässäkin tehtävää.

VILLE VAARNE
Kirjoittaja on Kirjastolehden päätoimittaja.

VANHAN KIRJALLISUUDEN PÄIVÄT

27.–28.6.2025 Vexve Areenalla, Sastamalassa
Antikvariaatteja, uuden kirjan myyjiä ja laadukasta ohjelmaa – vapaa pääsy!

www.vanhankirjallisuudenpaivat.com

Fantit marssivat kirjastoihin!

Nousutaso Fantti kutsuu pienen asiakkaan selkäänsä, ja auttaa lasta yltämään kirjaan turvallisesti!

Uudet ympäristöystävälliset lastenkalusteet on suunniteltu kestäväksi. Niiden ajaton ja hellyyttävä muotoilu sopii moneen ympäristöön.

Lasten kirjastokalusteet ovat syntyneet Suomen kirjastopalvelu Oy:n ja LAB-ammattikorkeakoulun Muotoiluinstituutin yhteistyön tuloksena.

Katso tuotevalikoima ja tilaa:
kalusteet.kirjastopalvelu.fi

Nousutaso Fantti
290€
(sis. alv)

PALVELU
KALUSTEET

Tämän päivän kirjastoauto yllättää monet kävijät ilmeellään. Huolellisen suunnittelun kautta viimeistelty sisustus, monikäyttöisyyttä tukevat muodot, tilat ja materiaalit tuovat elävyyttä ja vaihtelevuutta toimintaan. Kaikki ovat tervetulleita kirjastoon – myös esteettömästi!

Kiitokori on valmistanut 50 vuoden aikana yli 700 kirjastoautoa. Ensimmäiset kirjastoautot tulivat Suomeen vuonna 1965.

KIITOKORI
SPECIAL VEHICLES

KIITOKORI OY
PL 22, 47401 Kausala
Puh. 010 6161 200
www.kiitokori.fi

PALSTALLA NOSTETAAN ESILLE AJANKOHTAISIA POIMINTOJA KIRJASTOJEN ARJESTA. KEVÄÄLLÄ KÄYDÄÄN RETKILLÄ JA OSALLISTUTAAN KETJUKLUBILLE.

PORISSA PELATAAN

Porin pääkirjaston valtaa 26. huhtikuuta pelispektaakkeli. Koko perheen tapahtumassa on 30 erilaista pistettä, joissa voi pelata sekä retropelejä että uudemman sukupolven pelejä. Ohjelmassa on mini-luentoja pelikulttuurista sekä paneelikeskusteluja esimerkiksi japanilaisista roolipeleistä. Turnauksissa kilpaillaan Tetriksen Suomen mestaruudesta ja Nintendon maailmanmestaruudesta. Lapset kisaavat Mario Kart -pelissä ja vähän vanhemmat Space Invaders -pelin voitosta.

→ kirjasto.pori.fi/retropelipaiva

KIRJASTOARKEA

KUVAKIRJOJA VAIKEUKSISTA

Imatran nettisivuilta löytyy vinkkilistoja lasten kuvakirjoista ja kuvatietokirjoista, jotka käsittelevät haastavia aiheita, kuten kiusaamista, vanhempien eroa, sotaa tai kuolemaa.

Kirjat sopivat 3–9-vuotiaille lapsille ja ne auttavat käsittelemään vaikeita asioita.

”Kirjat on julkaistu pääasiassa vuoden 2010 jälkeen”, kertoo listat koonnut kirjastonhoitaja **Tiina Rossi** Imatran pääkirjastosta.

→ www.imatra.fi/kirjasto/lasten-kirjavinkit/haastavat-aiheet

LUKEVIN KAUPUNNI

Oulun kaupungilla on kunnianhimoinen tavoite: se haluaa olla Euroopan lukevin kulttuuripääkaupunki vuonna 2026.

”Luomme yhteisöllistä lukemisen kultuuria ja edistämme kuntalaisten monilukutaitoa. Lukeminen tuottaa myös iloa ja hyvinvointia”, Oulun kaupunginkirjaston palvelupäällikkö **Mikko Paajala** sanoo.

Vastaava informaattikko **Elina Kaupila** kehottaa oululaisia rekisteröimään lukemiensa kirjojen määrän kuukausittain Lukevin kaupunki -verkkosivuilla olevaan Lukumittariin.

”Myös päiväkodit, luokat ja työyhteisöt voivat osallistua lukuhaasteeseen. Vuoden lopussa näemme, kuinka mahtavan lukumäärän oululaiset saivat kerättyä.”

→ www.ouka.fi/lukevinkaupunki/lukumittari

KULTTUURIA KETJUKLUBILLA

Helsingissä Tekstin talolla järjestetään Ketjuklubeja, joissa perehdytään kirjallisuuden ja musiikin yhteyksiin. Klubeilla on mukana kaksi kirjailijaa, haastattelija sekä muusikokvieras. Neljä maksutonta tilaisuutta striimataan ja julkaistaan katsottaviksi Kirjastokaistalla. Tallenteissa ei ole mukana musiikkiosuutta tekijänoikeudellisista syistä.

Kevään viimeisessä klubissa torstaina 8. toukokuuta ovat kirjailijavieraina **Melissa Mehr** ja **Heini Strand**.

→ www.kirjastokaista.fi/tag/ketjuklubi/

koonnut **PÄIVI TOLONEN**

KIRJASTO RETKELLÄ

Maskussa kirjastotyöntekijä **Mervi Nikula** hyppää pyydettyä kirjastopyörän selkään ja lähtee mukaan päiväkotilasten ja 1–2-luokkalaisten retkille. Nikula ottaa lähiluontoon suuntautuville retkille mukaan kirjoja, liikuntavälineitä ja evästä.

”Paikan päällä pidetään aina satuhetki. Samalla voi palauttaa ja lainata kirjoja”, kertoo Maskun kirjastopalvelupäällikkö **Eija Pelkonen**.

Arabiasta pohjoissaameen

AJANKOHTAISTA

GIRJERÁDJU on pohjoissaamea ja tarkoittaa kirjastoa. *Spe-siälagirjérádjudikšu* puolestaan tarkoittaa erikoiskirjastonhoitajaa. **Tiina Mäntylä** on sellainen Suomen saamelaisessa erikoiskirjastossa, joka toimii osana Rovaniemen kaupunginkirjastoa.

Saamelaiskielistä kirjastossa on parhaiten edustettuna juuri pohjoissaame. Kahdella muulla Suomessa puhutulla saamen kielellä, inarin- ja koltansaamalla, aineistoa on huomattavasti vähemmän.

”Myös muilla saamelaiskielillä on jonkin verran aineistoja, näistä eniten etelä- ja luulajansaameksi”, Mäntylä sanoo.

Aineistoa löytyy kymmenillä muillakin kielillä. Kokoelmaan hankitaan kaikki Suomessa julkaistu saamelainen ja saamelaisaiheinen kirjallisuus, mutta Mäntylän mukaan sitä on niin vähän, että suurin osa aineistosta on julkaistu Norjassa tai Ruotsissa.

VUODESTA 1990 toiminut saamelainen erikoiskirjasto on yksi kolmesta suomalaiskirjastosta, joka saa opetus- ja kulttuuriministeriöltä rahoitusta erityistehtävän takia. Seinäjoen kaupunginkirjastolla on lasten ja nuorten lukemisen edistämisen erityistehtävä. Helsingin kaupunginkirjastossa Pasilassa puolestaan toimii Monikielinen kirjasto.

Monikielinen kirjasto viettää tänä vuonna 30-vuotisjuhlaansa. Sen kokoelmaan kuuluu yli 40 000 nidettä noin 80 kielellä.

”Suurimmat kokoelmat ovat kielillä arabia, ukraina, somali, persia, kiina, turkki ja kurdi”, informaattikko **Riitta Hämäläinen** kertoo.

Kirjastossa ei näy pohjoismaisia kieliä, englantia tai muita isoja eurooppalaisia kieliä. Opetus- ja kulttuuriministeriöltä saadun tehtävän mukaisesti kirjasto hankkii aineistoa harvinaisemmilla kielillä.

”Kielet valitaan seuraamalla Tilastokeskuksen julkaisemia tilastoja väestömääristä kielitään sekä muita saatavilla olevia tietoja Suomen asukkaiden eri kielistä ja maahanmuutosta. Ja tietysti seuraamme erikielisten aineistojen kysyntää.”

KIRJASTOLAKI painottaa väestön yhdenvertaisia mahdollisuuksia sivistykseen ja kulttuuriin, ja yksi sen lähtökohdista on kulttuurinen moninaisuus. Esimerkiksi pääkaupunkiseudun kirjastoverkko Helmetin aineistohaussa mainitaan noin 280 eri kieltä amharasta vepsään.

Monikielisten aineistojen haaliminen vaatii vaivannäköä.

”Aineiston hankinta sekä tiedonsaanti uusista aineistoista rajojen yli on perinteisesti ollut haastavaa, mutta vuosien myötä tilanne on helpottunut”, Tiina Mäntylä kertoo.

Myös Monikielisen kirjaston henkilökunta joutuu etsimään osan nimekkeistään eri puolilta maailmaa pieniltä kirjakaupoilta ja kustantajilta.

”Aineiston hankintaa edeltää usein mielenkiintoinen selvitystyö, mistä toivottua aineistoa olisi saatavilla”, Riitta Hämäläinen sanoo.

Monikielisen kirjaston aineistoa lähetettiin viime vuonna 151:een eri kirjastoon ympäri Suomea. Myös Saamelaisen erikoiskirjaston aineistoa kaukolainataan.

KAISU TERVONEN

**KIRJASTOKALUSTEET | TYÖPISTEET
TISKIT | MITTATILAUSKALUSTEET**

www.kirjastokalusteet.fi | www.studiokaluste.fi | 09 853 7088

SOMEN

**SOSIAALISEN MEDIAN
PALVELUT OVAT
MYLLERRYKSESSÄ.
KIRJASTOISSA
MIETITÄÄN, ILMIÖ
KANNATTAAKO
PALVELUISTA POISTUA. →**

KRISI

onissa kirjastoissa seurataan huolestuneina sosiaalisten medioiden kehitystä. Viimeisten kuukausien aikana on nähty, että isoimmat somealustat ovat lähentyneet trumpilaisia arvoja. Huolta on herättänyt myös palvelujen tietoturva.

Viime syksynä ja talvena nähtiin joukkopako **Elon Muskin** omistamasta X:stä eli entisestä Twitteristä. Suomessa eri tahot kaupungeista virastoihin ilmoittivat jättävänsä palvelun. Syyksi mainittiin palvelun omistajan sidonnaisuudet sekä toimintakulttuuri, jossa puututaan aiempaa vähemmän epäasialliseen puheeseen. Lisäksi huolta on herättänyt Muskin yhteistyö Yhdysvaltain presidentin **Donald Trumpin** kanssa.

Myös Meta uudisti linjauksiaan. Meta omistaa esimerkiksi suositut sosiaalisen median alustat Facebookin ja Instagramin sekä viestintäpalvelu WhatsAppin.

Tammikuussa Meta ilmoitti, että se höllentäisi palvelujen faktantarkistusta ainakin Yhdysvalloissa. Lisäksi lehtitietojen mukaan esimerkiksi seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen leimaaminen mielenterveysongelmaksi sallittaisiin. Trumpin virkaanastujaisten jälkeen Instagramin puolestaan huomattiin piilottaneen demokraatteja koskevia sisältöjä.

TILANNETTA SEURATAAN. Kirjastolehti kysyi sähköpostitse kirjastoilta tunteja sosiaalisen median alustojen muutoksista. Osa kertoi, että viestintäpalvelu X:ssä toiminta on lopetettu jo viime vuoden puolella. Nyt myös Metan kohtalo askarruttaa.

”Toistaiseksi kaupunki ei ole tehnyt uusia linjauksia somekanavien käytössä. Seuraamme tilannetta aktiivisesti”, kertoo järjestelmä- ja verkkopäällikkö **Lissu Rossi** Kuopion kaupunginkirjastosta.

”Kirjaston viestinnässä on ollut puhetta, että kannattaako pysyä alustoilla, joiden toiminnan kyseenalaisuudesta on uutisoitu. Meistä kuitenkin kannattaa olla siellä missä ihmisetkin ovat ja tiedottaa palveluista ja mahdollisuuksista, mitä kirjasto tarjoaa. Omilla kanavilla käytyjä keskusteluja voi moderoida”, sanoo kirjastopalvelujohtaja **Jouni Pääkkölä** Oulun kaupunginkirjastosta.

TYÖNTEKIJÄN ROOLI. Osa kirjaston työntekijöistä joutuu kirjautumaan palveluun omilla nimillään tuottaakseen sisältöjä, vaikka ei välttämättä haluaisi toimia alustoilla muuten lainkaan. Facebook saattaa sulkea sääntöjensä vastaisia anonyymejä tilejä.

Riskinä on, että myös kirjastojen viralliset tilit katoavat bittivaaruuteen.

”Osa työnsä puolesta sivuja päivittävästä ei halua enää vapaa-ajallaan toimia Metan palveluissa, ja he ovat poistaneet henkilökohtaiset profiilinsa”, kertoo Turun kaupunginkirjaston kirjastopalvelujohtaja **Rebekka Pilppula**.

HANKALA POISTUA. Kysely paljastaa myös sen, että kirjastot todella tarvitsevat sosiaalisen median alustoja. Ne koetaan yhdeksi parhaimmista tavoista tavoittaa asiakkaita.

”Tutkimuksessamme sosiaalinen media koettiin lähes yhtä tärkeäksi kanavaksi saada tietoa palveluistamme ja tapahtumistamme kuin kirjaston verkkosivut. Vastaajat toivoivat Tampereen kaupunginkirjastolta someen erityisesti tapahtumien markkinointia ja aineistosuosituksia”, kertoo Tampereen kaupunginkirjaston viestintäasiantuntija **Emma Salmi**.

”Espoon kirjastoissa järjestetään paljon erilaisia tapahtumia, joiden markkinoinnissa some on tärkeä työkalu. Erityisesti paikallinen markkinointi on isossa kaupungissa vaikea toteuttaa ilman somen kaltaisia työkaluja”, kertoo Espoon kirjastopalveluiden johtaja **Ritva Nyberg**.

PAREMPAA SISÄLTÖÄ. Kirjastot perustelevat läsnäoloaan sosiaalisen median alustoilla myös sillä, että ne pyrkivät tuottamaan niihin parempaa sisältöä.

Esimerkiksi Espoon kaupunginkirjasto on toiminut Tiktokissa kaupungin omat tietoturvalinjaukset huomioiden. Ensisijainen perustelu kanavan käytölle on ollut nuorten tavoittaminen.

”Päätös olla Tiktokissa perustuu siihen, että haluamme tarjota tässä kanavassa nuorille sisältöä, jota muut tahot eivät tarjoa ja joka lisää mediakriittisyyttä, demokratiataitoja ja monipuolista lukutaitoa”, Ritva Nyberg sanoo.

MIHIN SEURAAVAKSI? Jotkut taiteilijat, aktivistit ja vaikuttajat ovat siirtyneet uusiin palveluihin, kuten Mastodoniin ja BlueSkyhyn.

Kirjastoista kerrotaan, että niiden omien somesivujen käyttäjämäärissä ei ole toistaiseksi huomattu rajuja muutoksia. Äkki-lähtöä uusiin kanaviin ei pidetä todennäköisenä.

Uusiin palveluihin siirtymistä rajoittaa myös se, että tilin perustamiseen saatetaan tarvita kaupungin tai kunnan lupa.

Vaikka kirjastot lopulta päättäisivät luopua tietystä sosiaalisen median alustasta, ei tiliä kannata välttämättä poistaa. Näin varmistetaan, ettei kukaan ehdi luoda valetilejä ja esiintyä esimerkiksi kirjaston nimissä.

Esimerkiksi Tampereella kirjasto ja Turussa kaupunki ovat varanneet tilin BlueSky-palveluun. Myös Oulussa harkitaan siirtymistä sinne. Kirjastot kertovat poistuvansa sosiaalisesta mediasta, mikäli joukkopako Facebookin ja Instagramin kaltaisista palveluista jatkuu.

”Jos asiakkaat poistuvat somekanavista tai eettinen kuorman kanavien käytöstä tulee liian raskaaksi, on täysin mahdollista, että myös kirjastot lopettavat tiettyjen kanavien käytön. Tällä hetkellä on vaikea sanoa, voisiko tämä tapahtua lähiaikoina vasta pidemmän ajan päästä”, Espoon Ritva Nyberg pohtii. ■

teksti HEIKKI LAHNAOJA | kuvat KAISA SIRÉN

KIRJASTOILLA TAVOITTEET HUKASSA

HENKILÖ

YLITARKASTAJA SATU IHANAMÄEN
MIELESTÄ KIRJASTOJEN PITÄÄ RAIVATA
TIENSÄ KAIKKIIN PÖYTIIN, JOISSA PÄÄTETÄÄN
LUKUTAIDON TULEVAISUUDESTA.

→ Satu Ihanmäki arvelee, että heikentävä lukutaito altistaa suomalaiset yhä enemmän esimerkiksi valeutisille.

WU seissa kirjastoissa ei ole muuta tavoitetta kuin pyörittää kirjaston päivittäistä toimintaa”, Lapin aluehallintoviraston ylitarkastaja **Satu Ihanmäki** sanoo. Ihanmäen mukaan kirjastojen tavoitteet ovat hukassa. Tulokset selvisivät viime vuonna julkaistusta aluehallintoviraston peruspalveluarvioinnista. Tällä kertaa selvitettiin lukutaitostrategian ja lukemiskulttuurin edistämistä yleisissä kirjastoissa.

Ihanmäen mukaan monissa kirjastoissa tehdään työtä vain työn itsensä vuoksi. Selvitystä varten tehdyssä kyselyssä monet kirjastot pitivät lukutaitotyön tavoitteena jotakin kirjaston työsuoritetta, esimerkiksi sitä, että tehdään kymmenen vinkkausta vuoden aikana.

Jos kirjaston tehtäväksi asetetaan tehdä kymmenen vinkkausta vuodessa, silloin kirjaston tehtäväksi muodostuu vain pyörittää kirjastoa. Kirjastolain mukaan kirjastotoiminnalla pitäisi kuitenkin olla yhteiskunnalliset tavoitteet.

Eräs kirjasto ilmoitti, että sen tavoitteena on saada lukuharrastus ja yhdessä lukeminen jokaisen perheen arkeen.

Tässä on jo selvä yhteiskunnallinen tavoite, jollaista Ihanmäki kaipaa. Kirjastojen tulisikin tehdä strategia, jossa määritellään toiminnan tavoitteet.

VALTAKUNNALLISTA TUKEA. Ongelman ratkaisuksi Ihanmäki tarjoaa Kansallisen lukutaitostrategian 2030 suuntaviivoja ja toimenpiteitä, eli verkostoitumista ja tavoitteiden määrittelyä moniammatillisesti.

”Lukutaitostrategia 2030 tunnetaan kyllä kirjastoissa, mutta sitä ei ole otettu ohjenuoraksi”, Ihanmäki pahoittelee.

Heikkenevien resurssien maailmassa kaikkien ei kannata tehdä erikseen sitä sun tätä, vaan kunnan eri toimijoiden kannattaa laittaa voimavarat yhteen ja sopia yhteiset tavoitteet. Kirjastojen pitää miettiä yhteistyökumppaneita eri kohderyhmien tavoittamiseen. Näitä voivat olla vaikkapa varhaiskasvatus, koulu, muut oppilaitokset ja yhdistykset.

Päättäjät mieltävät usein ainoastaan koulut lukutaitotyön tekijöiksi. Ihanmäen mielestä kirjastojen pitää kuitenkin tunkea kaikkiin pöytiin.

”Ongelmana on, että kirjastoalan porukka on liian yhtenäistä. Tykätään kirjoista ja ollaan introverteja, eikä pidetä ääntä.”

LUKUTAITO HEIKKENEE. Kirjastot tavoittavat yleensä hyvin lapset ja vielä peruskouluikäiset nuoret.

Pisa-tutkimukset osoittavat lukutaidon heikkenemisen. Tämä ei koske kuitenkaan vain lapsia. Ongelmana on, että aikuisista tavoitetaan vain jo valmiiksi kirjastoa käyttävät ihmiset.

”Eikä muita tavoiteta, jos vain touhutaan omien asiakkaiden kanssa ja ylipalvellaan heitä”, Ihanmäki pohtii.

Kirjastoja käyttämättömien löytämiseksi löytyy kyllä keinoja. Ruotsissa kirjastolaiset ovat esimerkiksi soluttautuneet maahanmuuttajien WhatsApp-ryhmiin. Positiivisia kokemuksia löytyy myös Suomesta. Esimerkiksi Lapissa kirjastoon oli saatu houkutelua metsäystyseura.

”Yksi ukko ei ollut käynyt ikinä ennen koko rakennuksessa, joka oli sentään rakennettu jo 1980-luvulla”, Ihanmäki sanoo ja nauraa.

SUURI UHKA. Lukutaidon rappeutuminen pitää ottaa tosissaan.

”Yhteiskunnallisella tasolla syrjäytyminen on tunnustettu suureksi sisäiseksi uhkaksi. Ja riittämätön lukutaito johtaa syrjäytymiseen”, Ihanmäki kertoo.

Lukutaitoon pitää laskea mukaan myös medialukutaito. Ihanmäen mukaan medialukutaidosta on luotu liian ruusuista kuvaa.

”En usko, ettemme voisi haksauttaa informaatiovaikuttamiseen.”

Ihanmäen mukaan valtioneuvoston muutosajurit kertovat, että polarisaatio eli mielipiteiden jakautuminen ääripäihin yhteiskunnassa lisääntyy, ja ääripäät erkanevat toisistaan myös lukutaidossa.

Kirjastojen demokratiatyön pitäisikin olla nyt keskeistä. Kirjaston rooli on tuoda erilaisista tausta-

toista olevia ihmisiä keskustelemaan, osallistumaan ja toiminaan yhdessä.

Demokratia ymmärretään liian usein poliittisena osallistumisena, mutta sen sijaan demokratia pitäisi ajatella laajemmin niin, että osallisuus on demokratian pohja.

Ihmisiä voisi osallistaa heitä yhdistävien teemojen, ei erottavien teemojen mukaan. Valitaan siis mieluiten sellaisia aiheita, joista ei saa riitelyä aikaan.

”Lapissa sellainen aihe voisi olla vaikka pilkkiminen, koska melkein jokainen suuntaa kevättalvella jälle”, Ihanmäki vihjaa.

Pahin skenaario on, että lukutaidosta tulee ainoastaan eliitin taito. Silloin iso osa kansasta on vain ruudunlukuhelmien varassa. Lukutaidotonta massaa on helppo ohjata ja hyödyntää kyseenalaisiin tarkoituksiin väärän tiedon voimalla. Tämä skenaario kuulostaa kamalalta.

TUTKIMUSTA TARVITAAN. Yhteiskunnan tasolla ei ymmärretä lukutaitotyön merkitystä. Ihanmäen mukaan yksi ongelmista on se, että kirjastojen vaikuttavuudesta lukutaitotyössä on liian vähän tutkimusta.

FAKTA

- **Koulutus: Yhteiskuntatieteiden maisteri**
- **Aloitti kirjastotieteen ja informatiikan opinnot Tampereen yliopistossa vuonna 1993.**
- **Elokuussa 2006 Lapin lääninhallituksen ylitarkastajaksi.**
- **Harrastukset: Ulkoilu, retkeily, nykyisyyden ymmärtäminen, tulevaisuuden kuvittelu.**
- **Kirjavinkki: Mikael Niemen Silkkiin käärittö kivi.**

Ruotsissa lukutaitotyö on viranomaistehtävä, mutta Suomessa on vain hajanaisia hankkeita joidenkin hallinnonalojen alla. Aluehallintovirastot jakavat rahoitusta lukutaitohankkeisiin, mutta avustusten vaikuttavuus ei ole ollut valtakunnallisesti merkittävää.

”Avin tarkastajien yhteisen näkemyksen mukaan kirjastot eivät ole yhteiskunnassa erillisiä saarekkeita. Kirjastojen on edistytävä yhtä jalkaa muun yhteiskunnan kanssa, lunastettava paikkansa yhä uudelleen, eikä palvella vain niitä, jotka muutenkin hakeutuvat itse kirjastoon.”

Aktiivisen kansalaisuuden ja demokratian edistämiseksi on tähän mennessä saatu vain vähän aikaiseksi, vaikka aluehallintovirastolla on ollut useampi hakukierros demokratiahankkeisiin.

Satu Ihanmäki korostaa, että kirjastolaki määrittää kirjaston tehtävän. Pienessäkin kirjastossa kaikki kirjastolain tehtävät tulisi hoitaa, mukauttaen ne toimintaympäristöön ja resursseihin sopiviksi. ■

→ Suositus lukutaitotyöstä yleisissä kirjastoissa. Katso lisätiedot: suomenkirjastoseura.fi

YHTEISKUNNALLISELLA TASOLLA SYRJÄYTYMINEN ON TUNNISTETTU SUUREKSI SISÄISEKSI UHKAKSI. JA RIITTÄMÄTÖN LUKUTAITO JOHTAA SYRJÄYTYMISEEN.

OMALLA KIELELLÄ

KANSI

HELSINGIN ITÄKESKUKSEN KIRJASTON MONIKIELISET TAPAHTUMAT ANTAVAT MAAHANMUUTTAJILLE TILAISUUDEN KUULLA OMAA ÄIDINKIELTÄÄN. ERIKOISKIRJASTOVIRKAILIJA **ARAM JALAL** ON OLLUT TÄRKEÄ TEKIJÄ TAPAHTUMIEN JÄRJESTÄMISESSÄ.

teksti **TUOMO MANNONEN** | kuvat **LINDA LEHTOVIRTA**

Ennen Suomeen tuloaan vuonna 2011 **Aram Jalal**, 43, toimi arabian kielen ja kirjallisuuden opettajana Kurdistanissa. Hän on kirjoittanut neljä kirjaa kurdiksi ja arabiaksi. Suomeen tultuaan hän koki kulttuurishokin.

”Kurdistanissa kirjastot olivat hiljaisia, suljettuja paikkoja, joissa kirjat säilytettiin varastossa, ja niitä piti erikseen pyytää virkailijalta. Suomessa kirjastot ovat avoimia tiloja, joissa voi vapaasti selailla kirjoja, osallistua tapahtumiin ja löytää oman yhteisön.”

Jalal haaveili kirjastotyöstä, mutta opiskeli ensin lastenhoitajaksi. Muutama vuosi sitten hän löysi Keudan oppisopimusohjelman, jonka kautta pääsi työskentelemään Itäkeskuksen kirjastossa.

KOLMASOSA VIERASKIELISIÄ. Jalal on ollut keskeinen hahmo Helsingin Itäkeskuksen kirjaston monikielisten tapahtumien kehittämisessä. Itiksen alueella noin 30 prosentilla äidinkieli on joku muu kuin suomi, ruotsi tai englanti. Jalal painottaa, että tapahtumien suunnittelu syntyy kirjaston työntekijöiden yhteistyönä. Yleensä kirjailijavierailut pidetään suomeksi tai englanniksi. Muut kielet ovat niiden rinnalla arvokas lisä.

Kirjastossa on järjestetty muun muassa kirjailijahaastatteluja arabian, kurdin ja darin kielillä. Tunnettu irakilaiskirjailija **Hassan Blasim** on asunut Itä-Helsingissä pitkään, mutta Jalalin mukaan hänet on kutsuttu aiemmin puhumaan vain suomeksi tai englanniksi.

”Nyt kutsuimme hänet puhumaan omalle kansalleen, ja se oli suuri menestys”, Jalal kertoo.

Toinen merkittävä vieras oli suosittu kurdikirjailija **Bachtyiar Ali**. Paikalle saapui peräti 170 osallistujaa. Tapahtumassa oli lainattavissa kurdin kielistä kirjallisuutta. Samalla markkinoitiin kirjaston palveluja.

”Osa vierailijoista oli kirjastossa ensimmäistä kertaa”, Jalal sanoo.

Afgaanikirjailija **Morsal Haydari** puolestaan puhui naisten ja lasten asemasta Afganistanissa. Tapahtuma pidettiin darin ja suomen kielellä.

JUHLAT YHDISTÄVÄT. Kirjailijavierailujen lisäksi Itäkeskuksen kirjasto järjestää monikielisiä juhlapahtumia, kuten norooz-, ead- ja yalda-juhlia. Uuden vuodenjuhla norooz keräsi yli 300 osallistujaa.

”Juhlissa on musiikkia, ruokaa ja pieni tori. Ihmiset viihtyvät. Tapahtumien kautta myös suomenkieliset pääsevät tutustumaan uusiin kulttuureihin.”

Yalda-juhla, joka ajoittuu talvipäivänseisaukseen, sisälsi muun muassa runosityksiä farsin-, kurdin- ja

suomen kielillä. Juhlan aikana perinteisesti perheet valvovat koko yön ja juhlivat saapuvaa kevättä. Kirjastossa oli tarjolla iranilaista ash-keittoa ja pirashki-piiraita. Tapahtumassa myytiin käsintehtyjä koruja ja astioita.

AUTTAA YMMÄRTÄMÄÄN. Kirjasto tukee maahanmuuttajien kotoutumista myös selkokirjalukupiirin ja kirjastotreffien kautta.

”Lukupiiri auttaa suomen kieltä opiskelevia tutustumaan suomalaiseen kirjallisuuteen. Olemme lukee muun muassa **Minna Canthia** ja **Juhani Ahoa**, ja se on auttanut ymmärtämään Suomen historiaa ja kulttuuria”, Jalal kertoo.

Lisäksi kirjaston henkilökunta käy suomen kielen kursseilla esittelemässä selkokirjallisuutta ja kutsussa opiskelijoita kirjastoon. Kirjastotreffeillä S2-ryhmät vierailevat kirjastossa, osallistuvat tietovisaan ja oppivat Helmet-palveluista.

”Kirjasto voi auttaa maahanmuuttajia kotoutumaan monin tavoin, kuten esittelemällä eri kulttuurien ja kielten kirjallisuutta, auttamaan tutustumaan kirjailijoihin ja heidän teoksiinsa ja luomalla ilmapiirin, jossa jokainen kävijä tuntee olonsa kotoisaksi.”

MARKKINOINTIA ARABIAXSI. Monikielisten palveluiden suurimpana haasteena Jalal kokee tiedottamisen.

”Olen tehnyt julisteita monilla kielillä ja jakanut tietoa Facebookin arabiankielisiin ryhmiin. Myös Puhos-ostoskeskuksen vitriini on ollut hyvä keino tavoittaa uusia kävijöitä.”

Puhos-ostoskeskus on monikulttuurinen kauppa- ja kohtaamispaikka Itäkeskuksen kirjaston vieressä.

Kirjaston monikielisten kirjojen valikoimaa on laajennettu. Teoksia on tarjolla nyt yli 20:llä kielellä. Jalal haaveilee järjestelmästä, jossa asiakkaat voisivat lainata toisilleen omia monikielisiä kirjojaan kirjaston välityksellä.

”On paljon asiakkaita, joilla on kotonaan laajoja kokoelmia. Olisi hienoa, jos voisimme yhdistää nämä resurssit.”

ISO TAPAHTUMA. Tänä vuonna Itäkeskuksen kirjasto aikoo järjestää entistä suuremman ja monipuolisemman kaksipäiväisen tapahtuman loppuvuodesta. Jalal uskoo, että monikieliset palvelut ja tapahtumat ovat tärkeitä kirjaston saavutettavuuden ja yhteisöllisyyden vahvistamisessa.

”Kirjastossa ei ole vain kirjoja, vaan se on paikka, jossa kulttuurit kohtaavat ja ihmiset oppivat toisiltaan. Meidän tehtävämme on tehdä kirjastosta kaikille avoin ja houkutteleva paikka. Tämä työ on vasta alussa.” ■

SUUNNITELMIA ESSEE VUOSIEN PÄÄHÄN

POHJOISMAISISSA KIRJASTOSTRATEGIOISSA ON PALJON SAMAA. EROJAKIN ON. ESIMERKSI REYKJAVIK EI MAINITSE LAINKAAN LUKUTAIDOA, KIRJOITTA Lotta Muurinen.

Olin hetken kateellinen majaville. Luin Hesarista uutisen, jossa kerrottiin majavien säästäneen Tšekin valtiolta miljoonia omatoimisella padonrakennuksellaan. Luonnonsuojelualueelle oli ollut tarkoituskin rakentaa pato, mutta kun ihmiset olivat

vielä lupamenettelyvaiheessa, oli majavien pato jo valmis. Parissa päivässä valmistunut pato oli täydellinen ja sijaitsi optimaalisessa kohdassa – olivathan asialla padonrakennuksen ammattilaiset. Ei vuosikausien työryhmiä, ei kokouksia. Ollapa majava!

”No, niiden täytyy osata tehdä vain yhtä asiaa!” puuskahti kaupungin kaavoituksessa työskentelevä tuttavani, kun kerroin hänelle artikkelista. Näinhän se on. Majavaorganisaatio on hioutunut tekemään yhtä tiettyä asiaa. Julkisen kirjaston toimintaa säätelevät kirjastolain ohella kaupungin tai kunnan strategiat sekä toimialan, palvelun tai muun vastaavan ylätasoinen organisaation tavoitteet. Majaviin kohdistuu vain muutama riistanhoidollinen laki, joista ne ovat autuaan tietämättömiä.

Majava osaa tehdä ketterästi upean padon nykyhetkessä, kun taas meidän ihmiseläinten oletetaan pystyvän suunnittelemaan ja perustelevaan toimintaamme ja asettamaan tavoitteitamme vuosien ja jopa vuosikymmenten päähän.

Onnistuin saamaan kypäliini pohjoismaisten pääkaupunkien kirjastojen strategiat. Kööpenhaminassa strategia on tosin vasta tekeillä, mutta sain luettavakseni sitä valmistelevan dokumentin. Osloon vuoteen 2028 kurottava dokumentti julkaistiin tämän vuoden helmikuun alussa.

Tukholma ja Reykjavik tekivät omat strategiansa pandemian aikana. Edellinen ulottuu vuoteen 2025 ja jälkimmäinen vuoteen 2024, joten naapureissa ollaan jo uuden strategian työstön äärellä. Helsingin kirjaston strategia, jota olin mukana muotoilemassa, ulottuu vuoteen 2033. Se julkaistiin viime vuoden lopulla.

Helsingin strategiassa on kolme pääkohtaa. Ensimmäisessä luvataan luoda lukemisen kulttuuria kaikenikäisille. Strategian toisessa kohdassa käsitellään myös demokratian, sananvapauden ja kestävä kehityksen puolestamista. Erityisesti nostetaan esille helpokäyttö-

set digipalvelut. Kolmanneksi Helsinki haluaa kirjastopalvelujensa kehittyvän kaupungin mukana ja olevan myös kehittämässä kaupunkia esimerkiksi kokeiluilla ja tietojohtamisella.

Osloon strategia on samankaltainen Helsingin strategian kanssa niin rakenteeltaan kuin sisällöltäänkin. Lukemisen ja lukuilon edistäminen on nostettu ykköskohdaksi. Toinen kohta painottaa paikallisdemokratian vahvistamista ja kolmas kirjastopalveluiden helppoa käytettävyyttä, jota edistetään esimerkiksi palveluja standardoimalla.

Tukholman strategia on oikeastaan tutkimus, jonka avulla halutaan vahvistaa kirjaston roolia tukholmalaisien elämässä. Strategiaa varten on haastateltu kirjaston käyttäjiä ja ei-käyttäjiä. Koska haastatelluilta kysyttiin mitä kirjasto heille merkitsee, ei ole yllättävää, että sosiaalinen rooli nousee vahvasti keskiöön. Kirjastoa tarkastellaan myös osana lukemisen ekosysteemiä ja demokratian vahvistamista. Kirjaston roolia ei nähdä totuuden haltijana, vaan monimutkaisessa maailmassa navigointiin tarvittavien taitojen tarjoajana.

Kööpenhamina listaa dokumentissaan kirjaston omiksi keskittymisen alueiksi lukemisen ja lasten palveluiden ohella kustannustehokkuuden sekä kirjaston ydinprosessien, kuten logistiikan ja kellutuksen, kehittämisen. Tekeillä oleva strategia on yhteinen kulttuurikeskusten kanssa, joten strategiassa aiotaan huomioida uusia käyttäjäryhmiä tavoittavien paikallisten kulttuuripalveluiden näkökulma.

Reykjavikin strategia ei mainitse lainkaan lukemista tai lukutaitoa, vaan keskittyy kirjastoon osallistavana

julkisena tilana, jonka tulee olla sekä fyysisesti että henkisesti avoin ja inspiroiva kaikille.

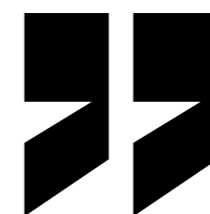
Strategiassa korostetaan myös saavutettavuutta, tiedon äärelle pääsyä ja sen mahdollistavien digitaalisten ratkaisujen tärkeyttä. Dokumentti ottaa jonkin verran kantaa myös kestävään kehitykseen.

Ei ole yllätys, etteivät pohjoismaiset kirjastostrategiat eroa toisistaan kovinkaan radikaalisti. Kaikki maat elävät samankaltaisessa tilanteessa ympäröivän yhteiskunnan kehityksen suhteen. Meillä on suunnilleen samat haasteet ja vahvuudet. Pienenä yllätyksenä Reykjavik on jättänyt lukemisen kokonaan pois strategiastaan. Kööpenhaminassa taas keskitytään muita kaupunkeja enemmän listaamaan sisäisiä tavoitteita. Se myös mainitsi ainoana kaupunkina paineen säästöihin.

Nykyisessä maailmantilanteessa viidessä vuodessa ehtii tapahtua paljon. Strategioiden toteutumista rajoittavat tai edistävät nopeat muutokset teknologioissa kuten esimerkiksi tekoälyn kehityksessä, ja poliittisten painopisteiden muuttuminen niin paikallisesti kuin globaalisti. Meidän kaikkien täytyy oppia tekemään vielä monen monta asiaa ennen kuin pato on valmis. ■

LOTTA MUURINEN
Kirjoittaja työskentelee tällä hetkellä Itäkeskuksen kirjaston johtajana.

OSLON STRATEGIA ON SAMANKALTAINEN HELSINGIN STRATEGIAN KANSSA NIIN RAKENTEELTAAN KUIN SISÄLLÖLTÄÄNKIN. LUKEMISEN JA LUKUILON EDISTÄMINEN ON NOSTETTU YKKÖSKOHDAKSI.

Filosofiaa kirjastossa ILMIÖ

MORAALIKYSYMYKSET, YKSINÄISYYS JA EMPATIA TULEVAT ESIIN KIRJASTOJEN FILOSOFIAKESKUSTELUISSA, JOITA JÄRJESTETÄÄN MUUN MUASSA HELSINGISSÄ, TAMPEREELLA JA OULUSSA.

Helsingin Munkkiniemen kirjastossa käy innostunut supatus. Paikalla on keskenään hyvin erilaista porukkaa punkkarin näköisestä nuoresta henkilöstä varttuneempiin senioreihin. Kirjaston työntekijä kaataa lisää kahvia. Vielä odotellaan keskustelun vetäjää, jonka juna on myöhässä.

Kirjastot soveltuvat erinomaisesti filosofisen keskustelun paikoiksi. Esteettöminä julkisina tiloina ne voidaan nähdä moderneina vastineina antiikin toreille, joissa **Sokrates** aikoinaan keskusteli ja väitteli ihmisten kanssa. Sokrateen mukaan on nimetty myös useissa eri kirjastoissa järjestettäviä keskustelupiirejä.

SOPII KAIKILLE. Sokrates-kahvilan nimellä on järjestetty keskusteluita Helsingin Munkkiniemen kirjastossa sekä Oulun kaupunginkirjastossa. Samaa ideaa hieman muunneltuna on toteutettu myös Imatran ja Lappeenrannan kaupunginkirjastoissa. Kyse on filosofisista keskusteluista, joita edeltää sovittuun aiheeseen liittyvä alustus. Tapahtumiin voi osallistua kuka tahansa filosofiasta kiinnostunut.

Severi Hämäri on vetänyt kymmenen vuoden ajan Sokrates-kahvilaa Munkkiniemen kirjastossa. Kokoontumisia järjestetään kuukausittain kevät- ja syyskaudella. Tapaamisiin osallistuu yleensä noin kymmenen henkilöä.

Heistä suurin osa on ollut mukana säännöllisesti jo pidempään. Lähes aina osallistujissa on myös muutamia uusia kasvoja. Hämäri alustaa käsiteltävästä aiheesta ja ohjaa keskustelua sekä esittää täydentäviä kommentteja ja kysymyksiä.

”Keskustelun aiheet ovat liittyneet usein moraalisiin kysymyksiin. Lisäksi on käsitelty vaikkapa yksinäisyyttä, kuolemaa, empatiaa sekä erilaisia yhteiskunnallisia kysymyksiä. Nämä ovat teemoja, joiden puitteissa on hyvä puhua omista kokemuksista. Lopussa esitän lyhyen kokoavan puheenvuoron, sen jälkeen pohdimme yhdessä millä tavalla voisimme

jatkaa eli, mikä olisi seuraavan tapaamisen aihe”, Hämäri kertoo.

Hämärin mukaan tapaamisilla voidaan nähdä kaksi tavoitetta: yhteisen keskustelun ja pohdinnan mahdollistaminen sekä filosofisen ymmärryksen tuottaminen tai syventäminen käsiteltävästä aiheesta.

Palautteen perusteella keskustelut ovat osallistujille antoisia.

”Ihmiset tulevat usein kiittämään ja kokevat saaneensa keskustelusta jotain uutta.”

AIHEENA HYVEET. **Sonja Salavaranta-Rautkari** on järjestänyt Helsingin Lauttasaaren kirjaston monitoimitilassa filosofiaan hyveisiin keskittyvää keskusteluiden sarjaa. Kokoontumisia järjestetään kuukausittain otsikolla Filosofinen ilta. Näissä tapaamisissa hyveitä käsitellään yksi kerrallaan ja lukemistona ovat hyveitä käsittelevät luvut **André Comte-Sponvillen** teoksessa *Pieni kirja suurista hyveistä*. Salavaranta-Rautkari alustaa käsiteltävästä hyveestä, jonka jälkeen kaikki voivat osallistua keskusteluun sen verran kuin haluavat.

”Osallistujat tuovat esiin hyveisiin liittyviä pohdintojaan, ne liittyvät arkeen tai yleensä elämään. Usein keskustelu alkaa jonkun omista kokemuksista ja havainnoista, joista sitten muut voivat jatkaa ja tuoda mukaan omia näkökulmiaan. Keskustelu on mielestäni ollut rikasta ja monet ovat jälkikäteen tulleet kiittämään. Monet ovat myös sanoneet olleensa yllättyneitä, että kirjastossa voi olla tällaisiakin tapahtumia.”

Keskustelun tukena Salavaranta-Rautkarilla on valmiiksi laadittuja kysymyksiä, joita hän voi tarpeen mukaan esittää osallistujille. Lisäksi osallistujille on tarjolla listaus aiheeseen liittyvästä kirjallisuudesta. Joitakin teoksia Salava-Rautkarilla on myös mukana tapaamisissa.

Tampereen kaupunginkirjasto Metsossa järjestettävät Filosofian illat on perinteikäs tapahtuma, jota on järjestetty jo vuodesta 1985 alkaen. Kirjasto-opin lehtorina ja filosofian professorina toimineen **Raili Kaupin** ehdotuksesta syntynyt tapahtuma muodostuu yleisöluennosta ja siihen liittyvästä keskustelusta. Tapahtumasta vastaa nykyisin filosofinen aikakauslehti *niin & näin* yhdessä Tampereen kaupungin kanssa.

LAINAA FILOSOFI. Filosofisen praktiikan verkosto Five on järjestänyt Helsingin keskustakirjasto Oodissa sekä Vuosaaren ja Töölön kirjastoissa Lainaa filo-

sofi -tapahtumia. Niissä ihmiset voivat varata 15 minuutin ajan ja keskustella kahden kesken filosofiaan perehtyneen henkilön kanssa. Asiakkaalla voi olla oma aihe tai kysymys etukäteen mietittynä, mutta halutessaan voi valita myös paperilapulle kirjoitetuista aiheista itseä kiinnostavan.

Tapahtumissa filosofina toimineen **Kati Kuulan** mielestä kirjastot ovat helposti saavutettavia ja ihmiset ovat tottuneet niissä käymään, mikä on ollut tärkeä edellytys tapahtumien onnistumiselle. Kirjastojen tilat ja lähiympäristöt ovat toisaalta tarjonneet sopivan rauhallisia paikkoja filosofiaan keskusteluihin.

”Hiljaisia nurkkia on kirjastoista löytnyt hyvin, ja Töölön kirjastossa oli käyttöömmee varattu myös kabinetti. Joidenkin asiakkaiden kanssa olemme käyneet kävelyllä kirjaston ulkopuolella.”

Tapahtumissa päivystävien filosofien asiakkaina on käynyt muutaman tunnin aikana enimmillään

↑Severi Hämäläinen on vetänyt filosofisia iltoja kirjastossa jo kymmenen vuoden ajan.

parikymmentä ihmistä. Kuulan mukaan monia on ilahduttanut mahdollisuus päästä keskustelemaan ja pohtimaan yhdessä jotain omaa mieltä askarruttavaa kysymystä.

Mahdollisuuksia erilaisille kirjastossa järjestettävälle filosofisille tapahtumille olisi Kuulan mielestä paljon.

”Tapahtumia voisi myös olla enemmän eri kohderyhmille, kuten esimerkiksi lapsille.”

Helsingin Munkkiniemessä filosofia-aiheinen keskustelu on pääsemässä vauhtiin.

Kirjaston viihtyisässä tunnelmassa isot henkilökohtaiset kysymykset uskalletaan nostaa esiin. Keskustelu tarjoaa mahdollisuuden lisätä empatiaa muita kohtaan, ja kenties tuulettaa omia käsityksiä. ■

**MIKA HOLOPAINEN
VILLE VAARNE**

HARRI LUOSTARINEN

Uusi Varastokirjasto aukeaa syksyllä

RAKENNUKSET

KUOPION VARASTOKIRJASTON MUUTTO UUSIIN TILOIHIN ETENEE AIKATAULUSSA. MUUTON AIKANA KAUKOLAINAUS ON TAUOLLA.

MITEN PÄÄDYTTIIN RATKAISUUN, ETTÄ KAUKOPALVELU EI OLE MAHDOLLISTA MUUTON AIKANA, VARASTOKIRJASTON JOHTAJA JOHANNA VESTERINEN?

Kokoelmaa siirretään jokaisena arkipäivänä noin 600 hyllymetrin verran. Emme voi tietää, mihin aineistoon tai kokoelman osaan kaukolainapyyntö kohdistuu, joten teimme linjauksen, että kohtelemme jokaista asiakasta ja tilausta samoin käytäntein. Siksi emme välitä lainoja muuton aikana. Näin annamme työskentelyrauhan muuttoammattilai-

↑ Kuopion eteläpuolelle rakennettuun uuteen tilaan muutetaan koko Varastokirjaston kokoelma, eli 2,4 miljoonaa kappaletta aineistoa, yhteensä 105 hyllykilometriä.

sille, emmekä tee aineistonoutoja muuttorullakoiden seassa.

MITEN KIRJASTOT OVAT REAGOINEET PÄÄTÖKSEEN?

Alkuvuoden aikana olemme saaneet hyvin vähän yhteydenottoja, joissa kysytään olisiko kaukolainaus mahdollista. Muuttoon liittyvä tiedotus on mennyt hienosti perille. Kirjastoilta on tullut ilahduttavia kannustusviestejä. Varastokirjaston kokoelman muutto on mittaluokassaan ainutkertainen ja vaativa teko.

ONKO KIRJASTOJEN KANSSA TEHTY JOTAIN JÄRJESTELYJÄ?

Aineiston siirtotarpeita on kirjastoilla edelleen. Olemme neuvotelleet tulevista käytännöistä ja haluamme aloittaa aineistosierrojen vastaanoton heti kun sen vain on mahdollista, kuitenkin viimeistään syyskuun alussa. Käymme pitkin vuotta siirtoihin liittyviä neuvotteluja ja olemme muutoinkin yhteydessä kirjastojen kanssa.

MILTÄ MUUTON AIKATAULU NÄYTTÄÄ TÄLLÄ HETKELLÄ?

Näyttää hyvältä. Pakkaaminen on siirtynyt Varastokirjaston toisen ja kolmannen kerroksen kokoelmatiloihin. Hissin toimivuus tuo meille tässä kohtaa hieman jännityskerrointa mukaan. Muutto on valmis elokuun lopussa.

ALKAAKO KAUKOLAINAUS HETI SYYSKUUAN ALUSSA?

Tämä on ehdottomasti meidän tavoitteemme.

MITÄ MUUTON JÄLKEEN TAPAHTUU?

Tänä vuonna otamme uutta kiinteistöä haltuun. Opettelemme tilojen käyttöä ja luomme uudet rutii-

→ Muutto etenee 600 hyllymetriä joka arkipäivä.

nit. Lisäksi suunnitteilla on, että Varastokirjasto ja Saavutettavuuskirjasto Celia yhdistyvät Kansalliskirjastoon ensi vuoden alussa.

MITEN KOMMENTOIT YHDISTYMISTÄ?

Parhaimmillaan voidaan lisätä kehittämisen mahdollisuuksia ja osaamista. Varastokirjasto on pieni virasto. Henkilökuntaa on alle 20, mutta meitä koskevat samat velvoitteet kuin suurempia virastoja. Hallinnollinen vastuu jakautuisi tasaisesti ja lisäksi esimerkiksi tietotekniikan osaamista merkittävästi.

VILLE VAARNE

Quria Viestinnän hallinta

Turvallista, organisoitua ja vaivatonta asiakasviestintää

Quria Viestinnän hallinta Quria Viestinnän hallinta mahdollistaa kirjaston saumattoman viestinnän kokoamalla asiakkaiden viestit yhteen kanavaan. Keskittämällä viestinnän, asiakkaat saavat paremman kirjastokokemuksen ja henkilökunnan työ helpottuu.

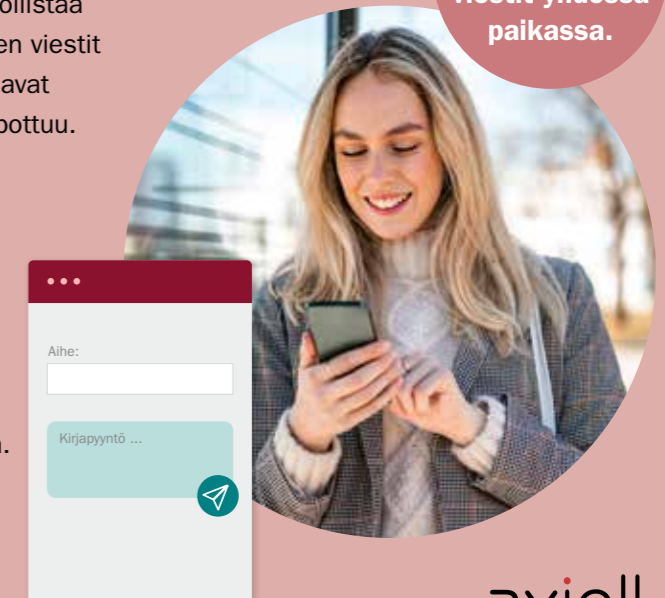
Miksi Quria Viestinnän hallinta?

1. Luotettava tietosuojat: Kaikki viestintä on GDPR:n mukaista.
2. Kaikki viestintä asiakaskohtaisissa viestiketjuissa.
3. Tehokkaampi työskentely viestien ryhmittelyllä.
4. Ohjaa viestit vastuuhenkilöille.
5. Ajantasainen asiakasviestintä Arena-verkkokirjastossa.
6. Käytä vakiovastauksia usein kysytyihin kysymyksiin.

• • • Lisätietoja osoitteessa:

Viestinnän hallinta ja viestit yhdessä paikassa.

axiell

TÄSSÄ SARJASSA KIRJASTOKAISTA TAPAA TUNNETTUJA SUOMALAISIA.
LAURA MALMIVAARA LÖYSI KIRJASTOT UUELLEEN.

KAIKILLA PITÄISI OLLA KIRJASTOKORTTI

KIRJASTOKAISTA

NÄYTTELIJÄ, valokuvaaja ja kirjailija **Laura Malmivaara** on ollut viime aikoina esillä *Queen of Fucking Everything* -sarjan pääosaroolissa.

ONKO SINULLA KIRJASTOKORTTI? ”Totta kai minulla on kirjastokortti. Kaikilla pitäisi olla.”

LAINAATKO KIRJASTOSTA KIRJOJA? ”Lainaan. Nyt kun minulla on pieni lapsi, joka kuuntelee mielellään lukemista, olen löytänyt kirjastot uudelleen.”

MIKÄ TEKEE KIRJASTOSTA KIRJAILIJALLE HYVÄN PAIKAN TAVATA LUKIJOITA? ”Kirjastokohtaamiset ovat todella hienoja, koska kirjastoon saapuvat kaikki, jotka rakastavat kirjoja, lukemista, sanoja ja ajatuksia ja haluavat tutustua uusiin maailmoihin. Mikäpä olisi parempi paikka kirjailijalle kuin tulla kirjastoon.”

OLETKO VALOKUVANNUT KIRJASTOSSA? ”Olen kuvannut paljon Oodissa. Kirjailijana olen viettänyt eniten aikaa täällä Laajasalon kirjastossa, jossa nyt olemme. Tämän kirjaston lukusalissa olen kirjoittanut toisen romaanini *Iltätähden*.”

JOS KÄSIKIRJOITTAISIT KIRJASTONHOITAJAHAMON, MILLAISEN HÄNESTÄ TEKISIT? ”Kirjastossa työskentelevä ihminen olisi loistava havainnoimaan muita. Kirjastossa ollaan hiljaa ja keskittyneessä mielentilassa, joten hänellä olisi erinomainen mahdollisuus tarkkailla ihmisten sisäistä maailmaa ja sitä, miltä he näyttävät lukiessaan. Tekisin hänestä tarkkailijan.”

NÄYTTELET QUEEN OF FUCKING EVERYTHING -SARJASSA PÄÄHENKILÖÄ LINDA SAARNILUOTOA. MIKÄ SAISI LINDAN MENEMÄÄN KIRJASTOON? ”Linda oli sellainen henkilö, joka oppii uuden tavan selviytyä maailmassa. Niinpä kirjasto olisi hänellekin loistava paikka oppia uusia asioita.”

MIKKO HELANDER

SAAKO KIRJASTO MIELESTÄSI OTTAA KANTAA? ”Kirjasto saa ja sen pitää ottaa kantaa. Kirjasto on mielestäni paikka, joka on avoin kaikille maailmankatsomuksille ja sitä kautta jo itsessään suvaitsevainen ja avoin. Kanta-aottavuus on osa sitä.”

MITÄ VASTAISIT IHMISELLE, JOKA SANOO, ETTÄ KULTTUURIIN PANOSTAMINEN ON TURHAA? ”Kulttuuri on läsnä kaikessa, mitä teemme ja mitä olemme. Tuntuu aivan turhalta koko keskustelu, että miksi pitäisi edes perustella kulttuurin merkitystä. Toki sitä nykyään pitää tehdä, joka on ihan absurdia. Me elämme kulttuurissa. Se on niin yksinkertaista. Me tarvitsemme kulttuuria ollaksemme ihmisiä.”

MITÄ SANOISIT MUILLE ÄIDEILLE? ”Tuokaa lapsenne kirjastoon. Täällä voi leikkiä ja lukea. Saat itsenkin hetken hengähtää, kun lapsi tarttuu kirjoihin ja uppoutuu niihin.”

RIITTA TAARASTI

➔ Mitä muuta *Laura Malmivaara* vastasi?

Katso video *Kirjastokaistalta*:
www.kirjastokaista.fi/10-kirjastosta

SUOMESSA KYTEE SIVISTYSKRIISI

KOLUMNI

Kirjastojen määrä on Suomessa vähentynyt hitaasti, mutta varmasti. Vielä vuonna 1999 maassa oli 948 kirjastoa. Tätä nykyä niitä on jäljellä 711.

Väestön keskittyminen on ollut vain toissijainen tekijä kirjastoverkon harvennuttamisessa. Enimmäkseen toimipisteitä on suljettu hallinnollisena rutiinina kuntaliitosten myötä. Pahempaa on se, että kirjastojen palvelutasoa on samanaikaisesti heikennetty. Yleisten kirjastojen kehittämiseen varattuja määrärahoja on 2020-luvulla leikattu kahdesti. Ensin vuonna 2021 opetus- ja kulttuuriministeriö jätti rahapelitulojen hupenemisen korvaamatta ja vuonna 2023 nykyinen hallitus teki kohdistettuja ostotukileikkauksia.

Sivistyspalvelujen pitäisi olla kaikkien yhteisön jäsenten saavutettavissa. Toteutetut leikkaukset ovat kuitenkin ajaneet kansalaisia paitsioon sekä vähentämällä että kaventamalla kirjastopalveluja. Kirjastot ovat tästä huolimatta pitäneet pintansa ja henkilöstö on tehnyt pienemmällä resursseilla parhaansa. Paradoksi on se, että suuret ponnistelut tapaavat vain rohkaista julkista valtaa leikkaamaan vielä hieman enemmän.

Kirjastojen tilanne kuvastaa sivistyksen ja opetuksen yleistä ahdinkoa. Viime vuosikymmenen aikana tehtyjen koulutusleikkausten vaikutukset ovat nyt alkaneet näkyä koulutuksen alueellisen epätasa-arvon lisääntymisenä ja tuoreiden korkeakoululaisten tietovajeen syvenemisenä. Valtiovallan taholta ratkaisuna on ollut riman madaltaminen myös yliopistoissa. Perustan rapautuminen horjuttaa koko rakennetta jo huipulle asti, mutta poliittinen johto on toistaiseksi tyytynyt hyväksymään tapahtuneen kehityksen apaattisesti. Resurssien korvaamisen sijasta on vaadittu kovempaa kuria ja järjestystä. Eräälle valtapuolueelle sivistyspalvelut ovat olleet myös mieluisa taistelulenttä kulttuurisodassa kuvitteellisia vihollisia vastaan.

HALLINTORAKENNE on tuottanut omat haasteensa. Aluehallinnon sinänsä perustellun uudistuksen siirrettyä sosiaali- ja terveyspalvelut hyvinvointialueiden vastuulle kuntien merkittävimmäksi tehtäväksi jäi sivistyspalvelujen, koulujen ja kirjastojen turvaaminen. Valitettavasti valtiosuusjärjestelmää ei ole toistaiseksi edes yritet-

ty saattaa uuden tilanteen mukaiseksi. Leikkauspaineet kuntien sisällä ovat vain kohdistuneet entistä enemmän sivistyspalveluihin.

Vahingot on korjattava aloittamalla nimenomaan näistä kansalaisia lähimpinä olevista palveluista. Käsillä olevat kunnallisvaalit ovat yksi mahdollisuus taltuttaa Suomessa kytevä sivistyskriisi. Vuodesta toiseen on toistettu, miten kirjasto- ja koululaitos ovat merkittävä osa kuntien ja kaupunkien elinvoimaa, mutta siitä huolimatta liian usein nämä institutiot näyttävät kuluverinä.

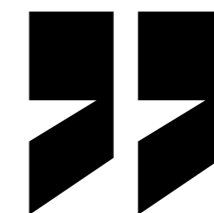
Kunnallisvaaleissa ehdokkailta on vaadittava selvää näkemystä ja suoria vastauksia sivistystoimen ylläpitämiseen. Vaatimusten on tultava sekä sivistysalan vaikuttajilta itseltään että riviväenestäjiltä. Pelkkä käsien levittely säästökuurin nimissä tai koulujen ja kirjastojen tarjontaa päivittelevät vainoharhaiset konservatiiviset moraalipaniikit eivät enää riitä.

Yhä jatkuva sodanuhka tekee kuntien sivistyspalvelujen suojaamisesta ja kohentamisesta sitäkin merkittävemmän tehtävän. **Jean-Jacques Rousseau**

puhui ”kansalaisten sydämessä elävästä säilyttävästä voimasta”, joka suojaisi kansakunnan vapautta. Viime kädessä tämä säilyttävä voima syntyy kansalaisten sivistyksestä, koulujen luokkahuoneista ja kirjastojen lukusaleista.

JUSSI
JALONEN

*Kirjoittaja on
historiantutkija,
tietokirjailija ja
Oulun yliopiston
dosentti.*

Kunnallisvaaleissa ehdokkailta on vaadittava selvää näkemystä ja suoria vastauksia sivistystoimen ylläpitämiseen.

TATUOINNIT INNOSTIVAT

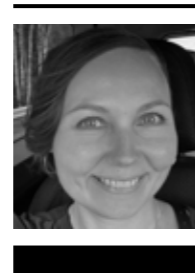
KOLUMNI

Eräs oppilas huomasi kirjaston kirjavinkkaajalla näyttävät käsivarsitatuoinnit. Häntä alkoi kiinnostaa, mitä vinkkaaja kertoi kirjoista.

Vinkkarien olemus on kokemusteni mukaan lähes puolet kirjavinkkausten mahdollisuuksista. Jos vinkkaajasta huokuu innostus johonkin tiettyyn genreen, aiheeseen tai tyyliin, useimmiten osa oppilaista tunnistaa heimolaisensa ja haluaa tietää, mitä seuraavaksi voisi lukea.

On mahtavaa, kun kirjavinkkaukseen syntyy salaperäisen lukemisen sisäpiirin tunnelma, josta minä peruskoululuokan kirjastolle tuoneena opettajana olen ulkopuolinen.

Se mitä minä mieluiten luen, ei useimmiten kiinnosta yläkouluikäisiä oppilaitani, joten ulkopuoliset kirjavinkkaukset ovat kullannarvoisia. Taitaa olla myös mukavampaa tarttua teokseen, kun sen suosittelijana on välillä ollut joku muu kuin tuttu opettaja.

**KATARIINA
KNUUTINEN**
Kirjoittaja on peruskoulun äidinkielen ja kirjallisuuden lehtori.

”TÄÄLLÄ HAISEE märkä koira”, nuuhki seitsemäsluokkalainen kirjastolla. ”Sillä tyyppillä oli hauskat ankkakengät”, antoi kahdeksaluokkalainen palautetta kirjavinkkauksesta ”Siellä oli pehmeä vähän hämy valaistus”, puki yhdeksäsluokkalainen sanoiksi kirjastovierailusta päällimmäiseksi mieleen jääneen asian.

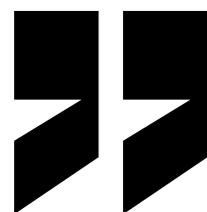
Oppilaat ovat moniaistisia. He näkevät, kuulevat, haistavat ja tuntevat herkästi tiloja ja tunnelmia. Kirjaston valaistuksella, istumapaikkojen sijoittelulla ja materiaalivalinnoilla on väliä, samoin kirjastoihmisten ilmeillä, olemuksella ja persoonalla.

Oppilaat ovat moniaistisia. He näkevät, kuulevat, haistavat ja tuntevat herkästi tiloja ja tunnelmia. Kirjaston valaistuksella, istumapaikkojen sijoittelulla ja materiaalivalinnoilla on väliä, samoin kirjastoihmisten ilmeillä, olemuksella ja persoonalla.

Ilmapiiri voidaan kokea ystävällisenä, tuomitsevana, äreänä tai ymmärtävällisenä. Moninaisten ja moniaististen kokemusten pohjalle rakentuu tunne, haluaako kirjastoon mennä uudestaan ja onko kirjaston tarjoama maailma houkutteleva.

”ISO IHMINEN ja jalat penkillä!” puuskahti minulle nuoruudessani topakka kirjastoihminen oululaisessa sivukirjastossa. Olin syventynyt lukemaan ja ajatuksissani ojentanut pitkät koipeni vastapäisen penkin reunalle. Ei ollut sadepäivä eikä kengänpohjissani koirankakkaa, vaan paikalla oli yksi hömelö vartensa juuri venyttänyt teini, jota olisi voinut ohjata vähän vähemmän nolaavasti. En kuitenkaan ollut hankiutunut kirjastolle välittämään huumeita tai tekemään muita laittomuuksia. Siihen kirjastoon en mennyt enää koskaan.

”Milloin me mennään taas kirjastolle? Siellä oli chilliä”, olen toistuvasti kuullut yläkouluikäisen sanovan kirjastovierailujen jälkeen. Käynteihin ei ole täyteen tupatuilta opetussuunnitelmilta ja vähiltä oppituntikerroilta niin paljon aikaa kuin haluaisi, joten jokainen kerta on mittaamattoman arvokas kirjastokokemuksen antaja. On hyvä, jos ainakin osalle oppilaista jää tunne, että kirjastoon voisi mennä uudestaan.

Oppilaat ovat moniaistisia. He näkevät, kuulevat, haistavat ja tuntevat herkästi tiloja ja tunnelmia.

KAIKKI PAITSI HYLLYTTÄMINEN ON TURHAA

KOLUMNI

Aina, kun kirjastoon tulee uusi työntekijä, hänen perehdyttämisen alkua kirjojen hyllyttämisellä: ”Tuossa on kahvihuone, tuossa on vessa, nyt rupeamme hyllyttämään.” Tämän takia jopa monet meistä kirjastolaisista luulevat, että hyllyttäminen on helppoa, tai mikä pahinta, että se ei ole tärkeää. Tärkeää se nimenomaan on.

Hyllyttäminen on sisällönkuvailun ohella kaikkein merkityksellisintä kirjastotyötä. Kirjaston perusidea on se, että aineisto on järjestyksessä ja helposti löydettävissä. Jos ei ole, ei kyseessä ole kirjasto vaan sekava varastollinen kirjoja. Ilman asiantuntevaa kuvailua tiedonhaku on mahdollista, ja väärään paikkaan hyllytetty kirja on yhtä kuin kadonnut kirja. Sekä kuvailuun että hyllyttämiseen tarvitaan kirjastoammattillista osaamista.

VAIKKA ME KIRJASTOLAISET itsekkin suhtaudumme asiaan välillä huvittuneesti – ”kukaan ei kuole, vaikka kirja on väärissä aakkosissa” – on hyllyttäminen kirjaston tärkein päivittäinen tehtävä. Kun itse yli 30 vuotta sitten aloitin kirjastotyön, sain silloiselta mento- riltani tiukan opin niin hyllyttämiseen kuin muovittamiseen.

Ne piti opetella kunnolla, selittäminen ei auttanut. Siksi olen niissä molemmissa edelleen erittäin hyvä. Siksi ne ovat minulle sydämen asioita edelleen, vaikka eivät enää työkuvaani kuulukaan. Heikkoina hetkinäni ajattelen, että hyllyttäminen ja muovittaminen olisivat sitä, mitä haluaisin loppuikäni työkseni tehdä. Silloin olisi elämä selkeää.

Olin nuorempana ja toisenlaiseen maailmanaikaan sitä mieltä, että kirjaston pätevimpiä työntekijöitä ei saa pitää piilossa sisätöissä, vaan heidän täytyy olla asiakaspalvelussa. Nyt kun asiakaspalvelu on omatoimiteknikan takia muuttunut lähinnä ei-kirjastoammattillisissa asioissa auttamiseksi, pitäisi kirjaston pätevimmät yksilöt omien sisätöidensä lisäksi panna hyllyttämään. Ainakin toisinaan.

Sillä tavalla heidän kosketuspintansa kirjaston todelliseen olemukseen ja asiakkaille tärkeimpään

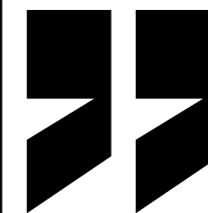
**MIKA
KÄHKÖNEN**
Kirjoittaja on kirjastonhoitaja Imatralla.

toimintamuotoon säilyisi, ja he oppisivat arvostamaan kirjastovirkailijoiden rutiinitöitä. Kirjojen hyllyttäminen vaatii ammattiympäystä siinä missä muukin kirjastotyö. Jos ammattiympäystä ei ole, eivät hyllyt pysy järjestyksessä.

SIINÄ VAIHEESSA kun netti kaatuu, jonkun pitää tietää, mistä hyllyvälistä tieto löytyy. On osattava paitsi aakkoset ja numerot, myös luokitusjärjestelmä. Koneelta ei voi tarkistaa, mistä luokasta löytyvät koruompelu- ja kuultokudostaide tai maakuntakaavat ja rajaseututyö. Fyysiset luokitusoppaat heivattiin kierrätykseen jo neljännesvuosisata sitten. Hiljainen tieto

ja työvuosien tuoma kokemus ja osaaminen nousevat entistä suurempaan arvoon.

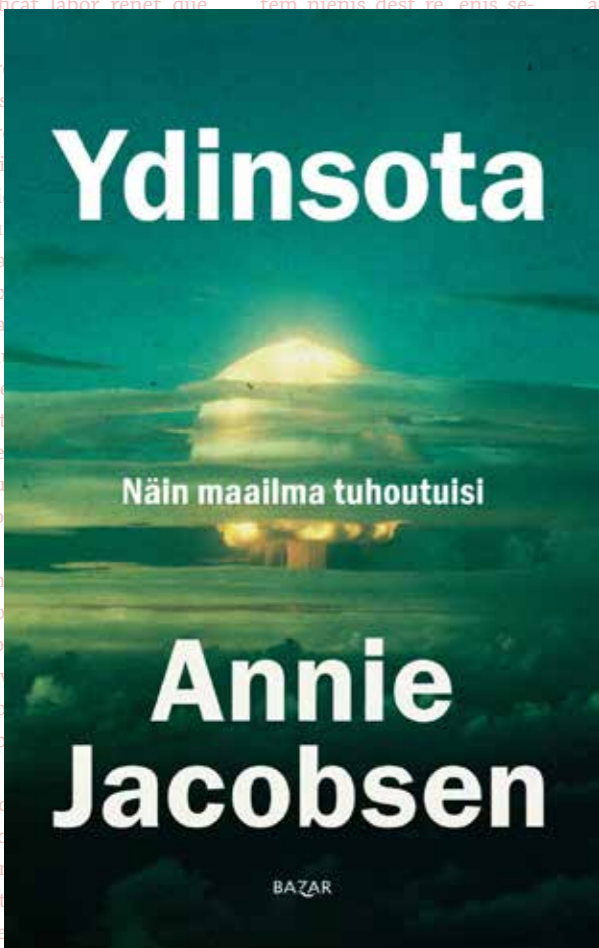
Kirjaston täytyy hengissä pysyä jatkuvasti kehittyä, mutta ei pakonomaisesti, vaan silloin kun on tarpeen. Välillä on tarpeen pysyä perusasioissa ja tehdä sitä, mikä kirjastolle perinteisesti kuuluu. Kuten pitää kirjajhyllyt järjestyksessä.

Kirjojen hyllyttäminen vaatii ammattiympäystä siinä missä muukin kirjastotyö. Jos ammattiympäystä ei ole, eivät hyllyt pysy järjestyksessä.

PEKKA WAHLSTEDT ON TODELLISUUTEEN ERIKOISTUNUT KRIITIKKO.

TÄLLÄ PALSTALLA HÄN VINKKAA TIETOKIRJOJA.

Anne Jacobsen: Ydinsota (Bazar, 2024, 384 s.)

Toimittaja **Annie Jacobsen** esittää lukuisten asiantuntijoiden haastatteluihin pohjautuvassa tietokirjassaan skenaarion, jossa Yhdysvaltoihin hyökätään ydinohjuksilla.

Kirjan voima on siinä, että se etenee trillerimäisesti sekunti sekunnilta, minuutti minuutilta. Sekuntikin on tässä draamassa ikuisuus, jonka aikana ehtii tapahtua enemmän ja merkityksellisempiä asioita kuin koko ihmiskunnan historiassa.

Kaikki alkaa, kun Yhdysvalloissa saadaan tieto lähestyvistä ohjuksista. Mistä se tulee? Mihin se aikoo iskeä? Ehditäänkö se torjua? Vai onko kyseessä virrehälytys?

Yleensä uskotaan, että kukaan ei aloita ydinsotaa, koska siinä häviävät kaikki. Kirja kuitenkin muistuttaa, että tarvitaan vain yksi mielipuoli hallitsija. Nythän niitä on vallassa aivan riittämiin. Tässä skenaariossa nappia painetaan Pohjois-Koreassa.

33 minuutin kuluttua napinpainalluksesta ydinkärki iskee kohteeseensa, Pentagoniin. ”Millisekunnin ensimmäisellä murto-osalla valonvälähdyksien ylikuumentaa ilman sataan miljoonaan celsiusasteeseen ja polttaa tuhkaksi ihmiset, paikat ja esineet muuttaen kerran niin loisteliaan, upean ja eläväisen kaupunkikeskustan tulen ja kuoleman holokaustiksi.”

Ydiniskussa ei jää jäljelle mitään. Siitä pitää huolen iskusta syntyvä kahdeksan kilometrin kokoiseksi kasvava, kaiken nielevä jättiläismäinen tulipallo.

Koston kierre takaa sen, että koko tellus kokee saman kohtalon. Kaikki hui-pentuu tulimyrskyjen päästöjen synnyttämään ydintalveen, jossa mikään ei kasva eikä elä. Toivoa kirja antaa sen verran, että joskus elämä alkaa taas versoa, ja ehkä ihmisenkin aika vielä koittaa.

TIETO

Laura Friman & Mikko Mattlar: Kultaturbo. Suosikki-lehden tarina. (Johnny Kniga, 2024, 267 s.)

Nuoriso keksittiin Suomessa vasta 1960-luvulla, ja Suosikilla oli siinä tärkeä rooli. Aluksi lehteä luotsasivat jazzin ja taidemusiikin puolelle kallistuneet kulttuuri-ihmiset ja jopa **Pentti Saarikoski** kuului kirjoittajakuntaan.

Kultaturbon lehdestä teki **Isto Lysmä**, joka palkkasi nuoria tekemään juttuja ikäisilleen. Myös näyttävät värikuvat alkoivat koristaa lehden sivuja. Juttuja vedettiin hatusta, kuten että Beatlesien rumpali meni naimisiin suomalaisen fanin kanssa. Lehti laajeni musiikkilehdestä yleiseksi nuorten julkaisuksi lääkäri- ja kirjeenvaihtopalstoineen.

Huipulle kultaturbon ajoi superlatiiveilla hurjasteleva showmies **Jyrki Hä-mäläinen**. Jutuissa yksi söi rotan, toisen tappoivat vampyyrit, kolmas teki jotain muuta älytöntä – mutta lehden levikki räjähti tähtilukemiin.

Hämäläinen taisi olla yhtä lehtensä kanssa, sillä ”Jyräyksen” hypättyä kyydistä 34 vuoden jälkeen turbon vauhti hidastui kolmen seuraavan päätoimittajan ohjauksessa, kunnes vuonna 2012 se päättyi romuttamolle.

30

MARIKA HELOVUO ON MIELIKUVITUKSEEN ERIKOISTUNUT KIRJALLISUUSKOULUTTAJA.

TÄLLÄ PALSTALLA HÄN VINKKAA KAUNOKIRJALLISUUTTA.

Rachel Joyce: Harold Fryn odottamaton toivioretki (WSOY, 2014, suom. Hilikka Pekkanen, 328 s.)

Nykyään on vallalla merkillinen vinouma. Virkeitä ja varakkaita eläkeläisiä on yhä enemmän ja silti lähes kaikki markkinointi on kohdennettu nuoremmille.

Sama näkyy kustantajien katalogeissa. Harvassa kirjassa on päähenkilönä eläkeläinen. Saataisiinko kirja-ala nousuun, jos niille, joilla on sekä aikaa että varaa ostaa kirjoja, myös julkaistaisiin kirjoja, jotka kertovat heistä?

Rachel Joycen kymmenen vuoden takaisessa menestysromaanissa on päähenkilönä seitsemänkymppinen eläkeläismies Harold Fry. Hän elää tylsistyneenä kylmäkiskoisena vaimonsa Maureenin kanssa Englannin maaseudulla. Kaikki muuttuu, kun Harold saa kirjeen vanhalta ystävältään, joka tekee kuolessaan. Hetken mielijohteesta Harold päättää lähteä tapaamaan ystäväänsä. Kävelen. Yli 800 kilometrin matkan.

Joycen lämminhenkinen teos sisältää tärkeän sanoman. Koskaan ei ole liian myöhäistä muuttaa elämänsä suuntaa, ja aina on toivoa paremmasta. Mikä olisi parempi viesti nykyajassa, jossa moni näkee edessään vain mustaa? Pari vuotta sitten Harold Fryn matkasta tehtiin myös elokuva, joka niin ikään menestyi. Miksi? Koska eläkeläiset ovat tottuneita elokuvissakävijöitä. Kustantajat hoi. Lisää sisältöjä senioreille.

Sissi Kuntsi: Klo 17.23 (Tammi, 2024, 187 s.)

Mitä tekisit, jos puolisollassi olisi parantumaton sairaus, sietämättömät kivut ja hän pyytäisi sinua hyväksymään itsemurhansa? Olisitko tukena? Yrittäisitkö estää? Tämä on keskeinen kysymys salanimellä kirjoittavan **Sissi Kuntsin** omakohtaisessa romaanissa, joka on nimetty sen kellonajan mukaan, jolloin hän näki miehensä viimeisen kerran elossa.

Kun Kuntsi tapasi **Juhanan**, se oli heti menoa. Kymmenen vuotta kestäneeseen intensiiviseen rakkaussuhteeseen kuului ulkomaanmatkoja, ystäviä ja henkeviä keskusteluja. Alusta asti suhdetta varjosti tieto Juhanan vakavasta sairaudesta.

Vuosi vuodelta oireet pahenivat ja mies alkoi suunnitella itsemurhaansa. Vaimo ei voinut tehdä muuta kuin kärsiä rinnalla ja kirjoittaa lopulta tämän riipaisevan kirjan.

Koska eutanasia on Suomessa laitonta, kaikki tehdään niin, ettei ketään voida syyttää. Tapahtuma on videoitava todistusaineistoksi. Miehen on jätettävä jälkeensä kirje, jossa hän kertoo toteuttaneensa teon yksin. Kuntsin teos ei ota kantaa. Se ainoastaan valottaa tilannetta monelta eri suunnalta. Jää lukijan tehtäväksi miettiä, mitä itse ajattelee. Helppoa sen pohtiminen ei tämän kirjan jälkeen ole.

31

KAUNO

Boualem Sansal: Hyvitys (Into, 2012, suom. Aura Sévon, 250 s.)

Algerialais-ranskalainen kirjailija **Boualem Sansal** pidätettiin Algerin lentokentällä viime marraskuun puolessavälissä. Kotimaansa vallanpitäjiä monissa teoksissaan kritisoinutta 75-vuotiaasta kirjailijaa syytettiin terrorismista ja valtion turvallisuuden vaarantamisesta. Tammi-kuun alusta lähtien Ranska on yrittänyt vedota Algerian hallitukseen heikkokuntoisen Sansalin vapauttamiseksi. Tämän jutun kirjoittamishetkellä tuloksetta.

Sansalin tapaus on osa sotkuista vyyhtiä. Siihen liittyvät Ranskan kolonialistinen historia alueella, Algerian oma sisäinen kuohunta ja Länsi-Saharan kiistanalainen alue, muutamia mainitakseni. Kirjailija Sansal viruu vankilassa kahden maan kireiden välien sijaiskärsijänä. Hän oli lähtemässä matkalle Pariisiin väärään aikaan ja oli jo aikaisemmin sohaissut kirjoituksillaan mehiläispesässä.

Sansalin upeasta tuotannosta on suomennettu vain yksi teos: *Hyvitys*. Se on väkevä tarina kahdesta algerialaisveljeksestä Malrichista ja Rachelista, joista toisesta tulee ääri-islamilainen jihadisti ja toinen valitsee kunniallisemman tien. Kirjan ensimmäisellä sivulla kunnollinen veli tekee itsemurhan. Hänen päiväkirjansa yllättävän sisällön myötä toinen veli alkaa kyseenalaistaa omia valintojaan. Sansalin teos näyttää karmivalla tavalla, mihin kaikenlainen radikalisoituminen johtaa. Voiko tämän ajankohtaisempaa teosta enää olla.

31

